

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

II. Unde Actus Humani desuma[n]t suam bonitatem, vel malitiam
moralem?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

Regulam nostrorum actuum nobis sunt prohibiti. Et defectu hujus conditionis, à ratione Actus moralis excluduntur illi, qui eliciuntur à pueris ante usum rationis. Additur tandem, *in ordine ad ultimum Finem nostrum*, ad quem per actus nostros moraliter bonos accedimus, per malos verò ab eodem recedimus.

5. Quæres autem, quænam sit illa Regula morum, à qua per accessum, vel recessum, derivatur moralitas in Actus humanos; Resp. cum D. Thoma 1. 2. quæst. 19. art. 4. & communi Theologorum, ejusmodi Regulam esse duplicem, remotam videlicet, & proximam. *Regula morum*, seu actionum nostrarum moralium *remota*, est Lex extrinseca nobis præscribens, quidnam secundum rectam rationem sit agendum, vel fugiendum: de qua in Tractatu II. qui est *De Legibus*, dicitur. *Regula proxima* actionum nostrarum (quam Doctor Subtilis *Quodlib. 18* appellat *Regulam intrinsecam*) est ipsummet dictamen rectæ rationis, seu conscientiæ nostræ, proximè nobis dictans, quidnam sit conforme vel difforme legi extrinsecæ, ac proinde bonum vel malum, faciendum vel omittendum. Et de hac proxima Regula morum fusius agetur in sequenti Distinctione, quæ erit *De Conscientia*.

QUÆSTIO II.

Unde Actus Humani desumant suam bonitatem, vel malitiam moralem?

6. **A**Dvertendum I. Quòd actus voluntatis alij sint elicitij, alij imperati. *Actus voluntatis elicitij* dicuntur illi, qui ab ipsa voluntate eliciuntur, seu immediatè producuntur: uti sunt actus volitionis, nolitionis, ac hujusmodi. *Actus imperati* voluntatis sunt illi, qui ex imperio ipsius voluntatis producuntur: uti si voluntas imperet potentiæ loco motivæ, ut pergat in Ecclesiam, talis ambulatio ex imperio voluntatis procedens dicitur Actus voluntatis imperatus; & idem dicendum de actibus ipsius intellectus, aut aliarum potentiarum, ex imperio voluntatis procedentibus. Imò notant Doctores, voluntatem etiam sibi ipsi posse imperare actum, v. g. detestationem de peccato commisso; ut proinde sint aliqui actus à voluntate elicitij, & simul ab eadem imperati. Unde autem tales actus voluntatis, sive elicitij,

ti, siue imperati, suam desumant bonitatem, vel malitiam moralem, quæstio remanet.

Bonitas naturalis, & moralis in actibus nostris, quæ?

7. Advertendum II. Quòd in actibus nostris duplex Bonitas considerari possit, una naturalis, alia moralis. *Bonitas naturalis* consistit in integritate, seu aggregatione eorum omnium, quæ in entitate actûs naturaliter requiruntur: sic v. g. cantus benè consonans, ac iuxta regulas Musices factus, dicitur naturaliter bonus, quamvis forsitan sit lascivus, & moraliter malus. *Bonitas moralis* consistit in integritate, seu aggregatione eorum omnium, quæ actui humano secundùm rectam rationem convenire debent. Econtrà verò *malitia moralis* consistit in defectu omnium, vel saltem alicujus eorum, quæ actui humano secundùm rectam rationem convenire debent: siquidem, ut post D. Dionysium *lib. de Divinis nominibus, cap. 4.* notant Doctores, *Bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu.*

Bonum triplex, delectabile, utile, & honestum.

8. Advertendum III. Quòd Bonum communiter triplex assignetur, videlicet Bonum utile, Bonum delectabile, ac Bonum honestum. Ex his *Bonum delectabile* dicitur illud, quod operanti affert delectabilitatem; ut est cibus, vel potus. *Bonum utile* verò, quod affert utilitatem; ut sunt divitiæ hujus Mundi. Et certum est, in hujusmodi duplici Bono non consistere bonitatem moralem actûs humani, cum sapius id, quod nobis utile aut delectabile accidit, sit lege Divinâ prohibitum; ut patet in furto, quod furanti affert utilitatem; ac innumeris aliis. Tandem *Bonum honestum* idem est, ac moraliter bonum, estque illud, quod est secundùm rectam rationem; id est, quod est conforme dictamini rectæ rationis, seu conscientie nostræ proponentis nobis, quidnam sit consentaneum legi extrinsecæ, siue Divinæ, siue humanæ; ac proinde moraliter bonum vel malum, prosequendum vel fugiendum, &c. Et prosequendo hujusmodi Bonum honestum, dicitur quis benè seu virtuosè operari, ac propterea esse dignus laude atque præmio: qui verò secus agit, dicitur malè seu vitiosè agere, atque esse dignus vituperio & supplicio. His prænotatis sit

Bonitas vel malitia Actûs moralis ex triplici capite desumitur.

9. CONCL. I. Bonitas, vel malitia Actûs moralis, ex triplici capite desumitur, videlicet ex objecto, ex fine extrinseco, qui dicitur *Finis operantis*, & denique ex alijs circumstantiis. Ita Doctor Subtilis in 2. dist. 40. estque in re communis Theologorum. Quæ quidem Conclusio sic intelligenda est, quòd ad bonitatem Actûs moralis, siue humani, debeat concurrere & bonitas objecti,

&c

& bonitas finis extrinseci, & bonitas omnium circumstantiarum; ita videlicet, ut in nullo horum sit aliqua turpitudine moralis, ad malitiam autem Actus humani sufficiat malitia uniuscujusque prædictorum trium. Ratio est: quia bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu, ut jam supra dictum est

num. 7.

10. CONCL. II. Bonitas, vel malitia Actus moralis, ex objecto desumpta, est primaria & essentialis actui in genere moris spectato; desumpta verò ex circumstantiis quæ talibus (sub his etiam comprehendendo finem extrinsecum, seu intentionem operantis) est accidentalis & secundaria. Ita Scotus Quæst. 4. Prologi, cum suis, & aliis Theologis pluribus. Declaratur Conclusio exemplis: Sic furtum in genere moris spectatum sumit suam primariam malitiam ab objecto, seu re aliena, eò quòd repugnet dari furtum, si res ablata non sit aliena; ac proinde talis malitia ex objecto desumpta, dicitur furto in genere moris spectato esse essentialis. Quòd si verò quis furetur eà simul intentione, ut possit fornicari, aut gulæ indulgere, tunc hæc malitia ex prava ista intentione, seu fine extrinsecò desumpta, erit furto accidentalis, quia potest adesse vel abesse, salvâ furci malitiâ essentiali; eritque simul secundaria, utpote cum jam aliam malitiam furto essentialem supponat.

Bonitas vel malitia ex objecto desumpta, est primaria & essentialis actui; alia est accidentalis & secundaria.

11. Dicitur notanter in posteriori parte Conclusionis, desumpta verò ex circumstantiis quæ talibus. Fatendum quippe est, circumstantiam quandoque tribuere actui etiam primam, atque essentialem bonitatis, vel malitiæ speciem: in eo tamen casu ipsæ definiunt esse circumstantiæ in genere moris respectu talis actus (non obstante, quòd maneat ejusdem circumstantiæ in esse naturæ) sed induunt rationem objecti, prout rectè notat Doctor Subtilis loc. cit. Sic fit, dum quis actionem ex se indifferentem, putà Studium, elicit ad honorem DEI, vel actionem bonam ob finem pravum, dando v. g. eleemosynam ob vanam gloriam: in his enim casibus ejusmodi finis extrinsecus, seu intentio bona aut mala, confert actui primam omnino speciem bonitatis vel malitiæ, utpote cum nullam aliam priorem, seu præexistentem supponat; Studium quippe ex se est opus indifferens, bonitas verò eleemosynæ ob illum pravum finem vanæ gloriæ corrumpitur, & cessat in tali actu.

Circumstantiæ quandoque tribuunt actui primam speciem bonitatis, vel malitiæ moralis.

12. CONCL. III. Sola intentio bona, seu bonitas finis extrinseci, diminuit quidem malitiam mediæ pravi, ipsa tamen non suffi-

Sola bonitas intentionis

non sufficit
ad tollendā
malitiam
medij pravi.

sufficit ad malitiam medij pravi omnino tollendam; imò potius totum opus est simpliciter malum. Ita communis. Sic v. g. mendacium officiosum non desinit esse mendacium, eò quòd per illud necessitati proximi subveniatur: quinimò, ut inquit D. Augustinus *lib. contra mendacium, cap. 31. etiam ad sempiternam salutem nullus ducendus est opitulante mendacio.* Similiter, si quis furetur animo dandi ex re furtiva eleemosynam, non per hoc excusatur à malicia furti, non obstante, quòd ejus malitia per hoc aliquantulum minuatur: siquidem, ut habetur *Rom. cap. 3.* non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Ratio horum generalis est: quia bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu; ergo si medium est malum, integra actio vitriabitur, atque evadet mala.

Oculus simplex, quis?

13. Obicitur nihilominus contra hanc secundam Conclusionem. *Matth. cap. 6.* dixit Christus Dominus: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit:* ubi per oculum denotatur intentio, secundum SS. Patres & Doctores passim; ergo si intentio, seu finis bonus est, totum etiam opus erit bonum. Resp. negando consequentiam: quia, ut bene notat D. Bernardus *lib. De precepto & dispensatione* (ubi hoc dubium ex professo tractat) non est oculus simplex, nisi cum recta intentione etiam opus sit rectum: etenim, ut intentio sit bona, non solum finis bonus intendi debet, sed etiam bene, id est, sine admixtione pravæ circumstantiæ, aut medij mali.

Intentio
judicat
omnes,
quomodo
intelligen-
dum?

14. Obicitur ulterius. Juxta illud tritissimum axioma *Intentio judicat omnes;* ergo si quis bonâ intentione proximo subveniendi facit mendacium officiosum, vel leve furtum, non videtur peccare. Probatum consequentiam ex S. Augustino, in *Præfatione ad Psalm. 31.* sic dicente: *Non valde attendas, quid homo faciat, sed quid cum facit, aspiciat;* ergo. Resp. negando consequentiam: nam axioma illud intelligi debet juxta proximè dicta ex S. Bernardo: neque enim intentio est bona, nisi finis bonus intendatur & simul bene, id est, sine admixtione pravæ circumstantiæ, aut medij mali. Ad S. Augustinum dicitur, eundem velle duntaxat, quòd ad operis honestatem requiratur, ut agens aspiciat ad bonum virtutis, illud attendendo atque volendo; & non opus ex se bonum, atque ante oculos humanos excellens, faciat ob pravum finem vanæ gloriæ, aut huiusmodi, ne alioquin justum quidem faciat, sed non justè. Neutiquam autem vult S. Augustinus *loc. cit.* ex sola bonitate finis desumi bonitatem actus

mora-

moralis; cum bonum debeat esse ex integra causa, malum vero sit ex quolibet defectu. Hinc, ut legitur 1. Reg. 6. 15. Saul Rex plurimum reprehensus fuit, eo quod quaedam spolia ex caede Amalec contra Dei praecipuum reservaverit, licet id fecerit ob honestum finem, nempe ut ex iisdem spolijs Deo in signum gratitudinis sacrificaret, atque hostias offerret.

15. Obijcitur tertio. Ex duobus malis minus est eligendum, *Nunquam licitum est, facere malum culpa cum ordinatione ad finem bonum.* can. Duo mala. &c. *Nervi, dist. 13.* ergo si v.g. mendacium occurrat dicendum, ut vitentur graviora facinora, illud erit licitum. Resp. negando consequentiam: nam quamvis ex duobus malis minus sit eligendum, quando eorum alterum necessario est faciendum; uti patet quotidie in Civilibus, nec non & Physicis, ubi Chirurghi secant infirmo manum, ut vitam ejus servent: nunquam tamen est faciendum aliquod malum culpa cum ordinatione ad aliquem finem bonum. Siquidem malum culpa est gravius omni malo poenae, ac proinde nunquam licite potest eligi pro quocumque malo poenae vitando: unde, ut inquit Apostolus ad Rom. 3. *Eorum damnatio justa est, qui dicunt, Faciamus malum, ut eveniant bona.*

16. Urgebis. Ergo saltem minus malum culpa potest licite eligi ad fugiendum majus malum culpa. Resp. negando sequelam, vel potius suppositum ejus: nam si tanta occurrat necessitas, ut ex duobus, quorum alioquin quodlibet esset peccatum, necessario unum mihi sit eligendum, debet quidem eligi id, quod ceteroquin minus foret, illud tamen revera tunc non habebit rationem peccati, sed vacabit omni culpa; prout cum D. Augustino, *lib. contra mendacium, cap. 18.* notat communis Theologorum. Sic quando die Dominico debebo vel omittere auditionem Missae, vel domi relinquere infirmum solitarium cum periculo vitae ejus, eo quod non habeam alium, qui interea decumbenti inserviat; tunc teneor eligere omissionem Missae (nam minus obligat praecipuum Ecclesiasticum de Missa audienda, quam praecipuum naturale de subveniendo proximo extreme indigenti) quamvis ipsa in tali casu mihi ad culpam nullatenus imputetur.

17. Instabis. Ergo pariter, si possum meo mendacio impedire graviora alterius peccata, potero licite mentiri, neque mentiando peccabo; quia ex duobus malis minus eligerem. Resp. negando sequelam: aliud enim est, ex duobus malis, quorum unum necessario est eligendum, minus eligere: juxta dicta *num. praec.* aliud vero, facere malum culpa (nam mentiri est

Culpam vacat, eligere ex duobus id, quod minus malum de se foret, si unum necessarium eligendum sit.

Nova instantia, & notabilis solutio ipsius.

est intrinsecè malum) cum ordinatione ad vitandum majus peccatum alterius, quod alter liberè, non verò necessariò, commissurus putatur, de quo *num. 15.* Et gravius longè mihi malum est, proprio peccato me coinquinare, quàm sine culpa mea alterius peccatum permittere, fortè non futurum. Et certè (ut optime S. Augustinus, *lib. Contra mendacium, cap. 9.* solvens hoc dubium, notavit) si hanc peccatis aperuerimus viam, ut committamus minora, ne alij committant majora, lato limite, imò nullo limite cuncta intrabunt atque regnabunt, dum profectò & furtis nostris stupra cavebuntur aliena, &c. & non solum minora pro majoribus, sed etiam (loquendo de maximis peccatis) pauciora peccata pro pluribus licita esse invenientur, quod absit.

Q U Æ S T I O III.

Quomodo malitia, & præsertim bonitas debeat esse volita, ut eam Actus Humanus desumat ex objecto & circumstantijs.

18. **C**ONCL. I. Ad hoc, ut Actus moralis desumat suam malitiam ex objecto aut circumstantijs, non requiritur, ut malitia ipsius sit directè volita & intenta, sed sufficit advertere aliquo modo, actum esse malum. Unde ad contrahendam malitiam sufficit quodcunque voluntarium, sive directum, sive indirectum, ac virtuale. Ita omnes Doctores; & ratio est: quia bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu, prout post D. Dionysium *cit. lib. de Divinis Nomin. c. 4.* tenent communis Doctorum.

19. Inferitur proinde, quamvis operans directè malitiam nolit, ipsique turpitudine actus displiceat, nihilominus hoc ipso, quòd actum illum facit, cui adjunctam esse malitiam advertit, eum peccare. Ratio est: quia licet displiceat malitia, non tamen displicet efficaciter; ac proin ipsa malitia saltem indirectè, & in sua causa, seu (ut alij loquuntur) interpretativè est ipsi voluntaria, quod sufficit ad malitiam actus. Et hoc quidem est certum, in eoque conveniunt Doctores passim: major autem difficultas est de bonitate actus, & quomodo ea debeat esse volita, ut ipsam actus desumat ex objecto & circumstantijs.

20. CONCL.

Ad malitiam actus contrahendam non est necesse, ut ea sit directè volita, &c.

Corollarium notabile.